

### บทที่ 3

#### ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาความเป็นไปได้ของความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยเลือกพื้นที่ บ้านห้วยอีค่าง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ทำการศึกษา และการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ตัวแทนของ ชุมชนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตัวแทนบริษัทนำเที่ยว เป็นผู้ให้ข้อมูลในประเด็นหลักของการศึกษานี้ โดยในบางประเด็นผู้ทำการศึกษาได้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้การศึกษานี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเริ่มทำการศึกษาจากข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ในด้านต่าง ๆ ของอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จนถึงระดับหมู่บ้านห้วยอีค่าง เพื่อศึกษาถึงสภาพความพร้อมในการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรในรูปแบบของเหมืองฝายได้ในลักษณะใด และเพื่อทำความเข้าใจในภาพรวมดังกล่าวผู้ศึกษาได้ดำเนินการเป็นลำดับขั้น ดังนี้

#### 3.1 ข้อมูล และแหล่งข้อมูล

3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้ข้อมูลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดทำระบบเหมืองฝายเพื่อการเกษตรในหมู่บ้าน ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องน้ำและวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง โดยชาวบ้านเป็นผู้ที่ให้ข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์โดยตรงอย่างไม่เป็นทางการ จากการสังเกตสภาพทั่ว ๆ ไป ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านห้วยอีค่างโดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการนำนโยบายการท่องเที่ยวไปปฏิบัติ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือเขต 1 นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ตัวแทนบริษัทนำเที่ยวประเภททัวร์ป่า

3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากเอกสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องหนังสือ เป็นข้อมูลพื้นฐาน

### 3.2 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ก. ประชากร ในการศึกษาค้างนี้ ใช้ประชากรกลุ่มเป้าหมายคือ ชุมชนท้องถิ่นหมู่บ้านห้วยอีค่าง เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่ว่าการอำเภอแม่วาง บริษัทนำเที่ยวประเภททัวร์พาที่นำนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมในเขตพื้นที่ของตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ข. การสุ่มตัวอย่าง (Sampling Technique) โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) ด้วยต้องการข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรสร้อยละ 50 ของครัวเรือนทั้งหมด ดังนั้นจะได้ครัวเรือนตัวอย่างในชุมชนเท่ากับ 40 ครัวเรือน ในบริเวณพื้นที่หมู่บ้านห้วยค่าง

การสุ่มตัวอย่างแบบไม่เกี่ยวข้องกับโอกาสทางสถิติ (Non Probability Sampling) โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยต้องการข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 (บ้านห้วยอีค่าง) ปลัดอำเภอแม่วาง ปลัดองค์กรบริหารส่วนตำบล (ตำบลแม่วิน) หัวหน้าฝ่ายพัฒนาการท่องเที่ยว (อำเภอแม่วาง) สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 จังหวัดเชียงใหม่สัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่พัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักงาน ททท. ภาคเหนือเขต 1 นักวิชาการในเขตลุ่มแม่น้ำวาง การสัมภาษณ์บริษัทนำเที่ยวประเภททัวร์พาในพื้นที่ตำบลแม่วินได้แก่ บริษัทเทรคเกอร์ทัวร์ บริษัทสวัสดีทัวร์ บริษัทเชียงใหม่ อินฟอร์เมชั่นเซนเตอร์ บริษัทบานาน่าทัวร์ และบริษัทอุดมพรทัวร์

### 3.3 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structure Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ ล่วงหน้า โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในลักษณะปลายเปิด โดยใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง ชุมชนท้องถิ่นบ้านห้วยอีค่างผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (แม่วิน) หัวหน้าฝ่ายพัฒนาการท่องเที่ยว เจ้าหน้าทีสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 บริษัทนำเที่ยวทัวร์พาในพื้นที่ตำบลแม่วิน มีหัวข้อสัมภาษณ์ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชนพื้นที่ศึกษาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับระบบเหมืองฝาย การส่งเสริมภูมิปัญญา การถ่ายทอดภูมิปัญญาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาของระบบเหมืองฝายต่อการเกษตรกรรม และพิธีกรรมความเชื่อในเรื่องของน้ำ

3. ข้อมูลองค์ประกอบความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น (หมู่บ้าน) ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

4. ข้อมูลของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับชุมชนท้องถิ่น

3.3.2 ใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย ร่วมกับเครื่องบันทึกเสียง กล้องวิดีโอ และกล้องถ่ายภาพ โดยใช้เก็บข้อมูลจากชุมชนท้องถิ่นและมีประเด็นของการสังเกตการณ์ 2 ประเด็น คือ

1. ข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม

2. การใช้ระบบเหมืองฝายในการทำการเกษตรแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน

### 3.4 วิธีการเก็บข้อมูลและการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หรือการวิจัยเชิงบรรยายหรือพรรณนา (Descriptive Research) ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ติดต่อประสานงานอำเภอแม่วาง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แม่วิน และตัวแทนของหมู่บ้านห้วยอีค่าง เพื่อขอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหมู่บ้าน การประสานกับนักวิชาการที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้านและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสร้างความเข้าใจต่อชุมชนให้มากยิ่งขึ้น การขอข้อมูลแผนที่เป็นธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 และสำนักงานตำรวจภูธร อำเภอแม่วาง เพื่อศึกษาถึงบริษัทนำเที่ยวที่จัดการท่องเที่ยวในเขตตำบลในเขตตำบลแม่วิน

2. ดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรด้วยการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ ตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม – กันยายน ๒๕๕๓

### 3.5 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและตรวจสอบพร้อมกับการรวบรวมข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในแต่ละครั้งทำการจัดหมวดหมู่ พร้อมกับการพิจารณาถึงความสมบูรณ์ของข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบกับกรอบแนวความคิดในการศึกษาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการอธิบายถึงสภาพการณ์ของหมู่บ้านห้วยอีค่าง ด้านภูมิปัญญาของชาวบ้านกับการจัดการแหล่งน้ำ ในระบบเหมืองฝายเพื่อการเกษตรกรรม และพรรณนา สำหรับการตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการปรึกษาผู้รู้ และท่านอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระอีกครั้ง จึงทำให้ได้ข้อสรุปในการวิเคราะห์ที่มี

ความชัดเจนและเป็นการตรวจสอบความตรงของข้อมูล (Content Validity) อีกระดับหนึ่ง จาก การศึกษาวิจัยทำให้มีความน่าเชื่อถือได้โดยใช้เวลาดังกล่าวจนเชื่อมั่นว่าข้อมูลได้สามารถตอบ วัตถุประสงค์ของการวิจัยถึงความพร้อมและการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้านกับการจัดการน้ำใน ระบบเหมืองฝายเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมของหมู่บ้านห้วยอีด่างได้เป็นอย่างดี

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้เวลาในการศึกษาและรวบรวมข้อมูลทั้งหมด เป็นเวลา 9 เดือน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2543 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2544 จึงได้ข้อมูลพร้อมสำหรับการเขียน รายงานการวิจัยฉบับนี้